

T.B.M.M.
BARİŞ ve DEMOKRASİ PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı: 3412
Tarih: 22.05.2013

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Askeri Darbelerin Yol Açtığı Mağduriyetlerin Giderilmesine Yönelik Kanun Teklifim ve Gerekçesi Ekte Sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

İdris BALUKEN

BDP Grup Başkanvekili

Bingöl Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon	- Anayasa - Plan ve Bütçe - İçişleri			
Esas Komisyon	Adalet			
Tarih:	31 Mayıs 2013		E. No: 2/1572	
Ysm.Uzm.	Bşk.Yrd.	Başkan	Gn.Sek.Yrd.	Gn.Sek.
AA	16	Ant	Ab.	Alm
TBMM BAŞKANI	B3			

TBMM KANUNLAR VE KARARLAR BŞK. LİGİ
22 Mayıs 2013
Numara:

: ON
22 Mayıs 2013
T B M M KÜTÜPHANE VE ARŞİV HİZM. BAŞKANLIĞI

T B M M KÜTÜPHANE VE ARŞİV HİZM. BAŞKANLIĞI
22 Mayıs 2013
No: 213716

GENEL GEREKÇE

Türkiye siyasi tarihi, askeri darbelerle iç içe girmiş bir yapı arz etmektedir. Askeri darbeler demokrasi, özgürlükler ve insan haklarına karşı yapılarak, siyasilerin toplumdan aldığı temsil yetkisini sekteye uğratmıştır. Böylece aynı zamanda halk iradesine de müdahalede bulunularak cumhuriyetin kurucu mottoları ihlal edilmiştir.

Ordu kurumunun siyaseti dizayn etme isteği doğrultusunda gerçekleştirilen müdahaleler, toplumda büyük yıkımlara sebep olmuştur. Askeri darbeler sonucunda yapılan Anayasalar ise söz konusu müdahaleci anlayışın siyaset kurumu üzerinden görünmez yumruk şeklinde var olmasına neden olmaktadır. Bu yönlü bir müdahale anlayışı kendi kurumları ile var oldukça, askeri darbelerle yüzleşilme ve mağduriyetlerin giderilmesi olmadıkça esasında askeri darbelerde süregelen hale gelmektedir.

Askeri darbeler, olağan üstü hal olarak tanımlanırken, darbe zihniyetinden kaynaklı sorunların geçmişe ve geleceğe dönük kurumsal ve sosyal gerçeklikleri bu olağan üstü hali olağan hale getirmektedir. Dolayısıyla askeri darbeler katı müdahalelerden sonra da varlığını topluma, devlete, kişiye ve zihniyetlere sinerek sürdürmektedir.

Askeri darbelerin Türkiye’de bu yönlü hareketlenmesi 1982 Darbe Anayasası ile hala varlığını korumaktadır. Fakat 24. Dönemde TBMM’de başlatılan Yeni-Sivil Anayasa çalışmaları sürerken, darbenin içselleşmiş durumunu yok etmek ve geçmişe yönelik yüzleşme ile zararların tazmin edilmesi söz konusu yeni anayasa çalışmalarına da ivme kazandıracaktır.

Bu noktadan hareketle kanun, 1960, 1971, 1980 ve 1997 yıllarında yapılan askeri darbeler sonucunda yaşamını yitiren, yaralanan, ruh ve bedensel sağlıklarında ciddi sorunlar yaşanan, kamu memuru iken görevinden edilen ve daha farklı şekillerde mağdur edilen yurttaşlarımız ve toplumsal kesimlerden özür dileyerek, bu kişi ve kesimlerin yaşadığı olumsuzlukları onarmayı hedef almaktadır.

Bunun için gerekli olan usul ve esaslar, işlem ve işleyiş tarzı belirlenmiştir. Tüm bunlardaki amaç, devlet toplum ilişkisinin yeniden düzenlenmesidir. Askeri mantıkta toplumun devlet için var olduğu bir aşamadan devletin toplum ve birey için var olduğu bir evreye geçişi açığa koymaktadır. Toplumun güçlendirilmesi için askeri darbelerin olağanlaşmasının ortadan kaldırılması bir zorunluluktur.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Madde, askeri darbeleri sıralayarak bu darbelerden oluşan mağduriyetlere ilişkin kanun amacını ifade etmiştir.

Madde 2- Askeri darbeler sonucunda mağdur olan yurttaşlara karşı Türkiye Cumhuriyeti devletine yükümlülükler vermiştir.

Madde 3- Kanunun yükümlülükleri belirtilmiş ve yapılacaklar sıralanmıştır.

Madde 4- Komisyonun çalışma usul ve esasları ile tazmine konu olan durumların düzenlenmesi öngörülmüştür.

Madde 5- Tazmin ile ilgili usul ve esaslar belirlenmiştir.

Madde 6- Komisyonun oluşumu ve çalışması ile ilgili usul ve esaslar belirlenmiştir.

Madde 7- Tazminin karşılanması konusunda usul ve esaslar belirlenmiştir.

Madde 8- Diğer usul ve esaslar belirlenmiştir.

Madde 9- Yürürlük maddesidir.

Madde 10- Yürütme maddesidir.

ASKERİ DARBELERİN YOL AÇTIĞI MAĞDURİYETLERİN GİDERİLMESİNE YÖNELİK KANUN TEKLİFİ

Madde 1- Bu kanunun amacı; 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971, 12 Eylül 1980 ve 28 Şubat 1997 Askeri Darbelerindeki uygulamalar, sonuçlar ve yol açtığı yıkımların kişisel ve toplumsal düzeyde düzeltilmesidir.

Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti Devleti; 1960, 1971, 1980 ve 1997 yıllarında yapılan Askeri Darbelerde mağdur olan tüm yurttaşlar ve toplumsal kesimlerden, maddi ve manevi anlamda zarar görmüş herkesten aileleri de dâhil olmak üzere özür diler.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti; söz konusu askeri darbeleri demokrasi, insan hakları ve özgürlüklere yönelik bir suç sayar. Adalet ve hukuka karşı müdahale olduğunu kabul eder.

Madde 3- Devlet, 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971, 12 Eylül 1980 ve 28 Şubat 1997 tarihlerinde gerçekleşen askeri darbeler sonucunda, görevinden alınan kamu memurları; bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde kurumlarına müracaat ettikleri takdirde, başvuru tarihinden itibaren en geç 60 gün içerisinde durumlarına göre, söz konusu görev ve işe alınırlar veya eski görevlerine veya eşdeğer bir göreve ve işlerine iade edilirler.

Bu suretle, göreve ve işe alınanlara, göreve ve işe iade edilenlere, öngörülen niteliklere haiz iken bu nitelikleri kaybetmiş olduklarını belgeleyenlere geçmişe yönelik olarak aylık ve diğer özlük hakları verilir ve açıkta geçen süreleri değerlendirilir ve uğradıkları maddi zararları tazmin edilir.

Madde 4- Devlet, darbeler sonucunda hukuken kanıtlanmış, yeterli verilerle desteklenmiş, darbe rejiminin kararları ve uygulamaları ile idam cezasına çarptırılmış, yaşamını veya beden bütünlüklerini, akıl ve vücut sağlıklarını yitirmiş olanlara, yaşamını yitirenlerine haleflerine, işkence görenlere, dini ve etnik kimliğinden ötürü her türlü haksızlığa uğramış kişilere, özür kapsamında manevi tazminat adı altında ödeme yapar.

Ayrıca bu bağlamda, maddi kayba uğramış kişilerin de kayıplarını belgelemesi halinde uğradıkları maddi zararları tazmin eder.

Madde 5- Bu kanun kapsamında maddi ve/veya manevi zarar gören kişiler, kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç yıl içinde Türk Silahlı Kuvvetlerine idari başvuru yoluyla zararının ödenmesini talepte bulunma hakkına sahiptir. Bu talebin yerinde getirilmemesi halinde idari dava yolu açıktır.

Madde 6- Zarar görevlerin veya haleflerinin, bu kanun kapsamında yapılacak başvuruları İçişleri Bakanlığına bağlı kurulacak bir komisyonca bir ayı geçmemek üzere incelenir. Komisyon; İçişleri Bakanı tarafından görevlendirilecek İçişleri, Milli Savunma, Maliye ve Adalet Bakanlıklarının müsteşarlarından birer, Türkiye Tabipleri Birliğinden üç, Adli Tıp Kurumundan bir, Türkiye Barolar Birliğinden beş kişiden oluşur.

Komisyon salt çoğunlukla toplanır. Kararlarını salt çoğunlukla alır. Komisyon üyelerinin ücretleri ve hakları Bakanlar Kurulunca belirlenir. Komisyonun çalışma usul ve esasları ile zararların tespiti, ödeme şekli, tutarı ve diğer hususlar bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içerisinde Bakanlar Kurulunca düzenlenecek bir yönetmelikle belirlenir.

Bu komisyon zararın tespitini yapar. Komisyon zarar tespiti yaparken tüm kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlarından her türlü bilgi ve belgeyi almaya yetkilidir.

Komisyon zarar tespitini başvuru tarihinden itibaren en geç bir ay içerisinde karara bağlar. Komisyon kararını en geç 15 gün içinde başvuru sahibine bildirir. Komisyonun kararlarına karşı itiraz ve idari yargı yolu açıktır.

Madde 7- Bu kanun kapsamındaki maddi ve manevi tazminat Türk Silahlı Kuvvetleri bütçesinden karşılanır.

Kurum, Askeri Darbe mağdurlarına ödediği tazminat için, tazminata konu olayın müsebbibi kişi ya da kamu görevlilerine rücu eder.

Madde 8- Bu kanun kapsamındaki tebligatların memur vasıtası ile yapılması esastır.

Madde 9- Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 10- Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.